

ZÁPIS ZE ZASEDÁNÍ VÝBORU PRO PRÁVA CIZINCŮ

ZE DNE 13. LEDNA 2016

Přítomni: M. Faltová (předsedkyně), M. Čaněk, P. Čížinský, H. Dluhošová, H. Frýdová, V. Honusková, Y. Leontiyeva, P. Pořízek, A. Láníčková (zást. L. Janků), K. Štěpánková, E. Dohnalová (zást. M. Volynsky), P. Navrátil (zást. J. Sosny), V. Günter, H. Rögnerová

Hosté: P. Dymeš (MV), H. Franková (OPU), K. Andrllová (UNHCR), J. Fridrichová (MPSV), V. Hirzel (MZV), P. Karban (IOM), P. Košťál (SUZ), J. Kučera (ŘSCP), J. Líčka (Charita), M. Pokorná (MV), P. Pondělíček (SUZ), L. Sládková (IOM), K. Stehlíková (MV), S. Szelesová (ŘSCP),

Sekretariát: K. Studecká (tajemnice)

Program:

- 1. Organizace a práce Výboru v roce 2016**
  - M. Faltová, K. Studecká
- 2. Správní vyhoštění a dobrovolné návraty do zemí původu**
  - Problematika vydávání rozhodnutí o správním vyhoštění do zemí jako Irák a Afghánistán, problematika dobrovolných návratů (MV, CP, IOM, OPU)
- 3. Nenabírání žádostí o mezinárodní ochranu na letišti Václava Havla**
  - Debata a vysvětlení vzniklých problémů (OPU, CP, MV)
- 4. Zařízení pro zajištění cizinců**
  - Zejm. organizace poskytování právní pomoci, podmínky v zařízeních (SUZ, MV)
- 5. Relokace a přesídlení, integrace (KIC a SIP)**
  - Informování o aktuálním stavu relokací a přesídlení, dále informace o přípravě nového systému integrace osob s udělenou mezinárodní ochranou (SIP) a diskuse o nové KIC. (MV, Charita)
- 6. Pilotní projekt „Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny“ a program „Nové elity pro Sýrii“**
  - Informace o fungování projektu (MPO) a stipendijního programu (MZV)
- 7. Různé**

Zahájení, schválení programu

Zasedání zahájila a vedla předsedkyně. Při zahájení byli přítomni všichni členové Výboru či jejich zástupci a Výbor tak byl usnášeníschopný. Program zasedání byl schválen.

1. Organizace a práce Výboru v roce 2016

Tajemnice Výboru sdělila, že co se týče činnosti Výboru v roce 2016, představa je taková, že Výbor by se scházel do budoucna méně často, resp. sešel by se v roce 2016 kromě ledna ještě v dubnu, červenci a v říjnu a následně by se v prosinci vidělo, zda je potřeba dalšího setkání či ne. Obsahově by bylo žádoucí, aby byla vybrána tři až čtyři stěžejní témata, kterým by se výbor v roce 2016 věnoval a sekretariát spolu se

zainteresanými členy by na ně zaměřil svoji pozornost a scházel by se k těmto tématům např. v rámci menších pracovních skupin. Pokud by ale na Výboru bylo nutné otevřít nějaké aktuální téma, které by se objevilo v průběhu roku, to by bylo samozřejmě také možné. Sekretariát se také v roce 2016 bude snažit předložit vládě podněty, které Výbor i Rada schválily v minulosti a momentálně stagnují ve fázi vypořádání připomínek, jedná se zejména o starobní důchody azylantů a VISAPOINT. U ostatních podnětů, které zatím nebyly vládě předloženy, jedná se zejména o zdravotní pojištění cizinců a podnět k účasti na veřejném životě, momentálně nenahrává jejich předložení aktuální politická situace, ale je na Výboru, aby zhodnotil, zda bude trvat na předložení či zda nebude lepší energii zaměřit na jiná témata, když výše zmíněné podněty již nejsou aktuální. V nejbližší době by měla být dokončena a předložena Výboru analýza sankční směrnice.

P. Čížinský uvedl, že by odlišil dlouhodobá témata, kterým by se Výbor věnovat měl, protože by se jim nikdo jiný nevěnoval, a aktuální témata, zejm. legislativní změny a iniciativy, o nichž bude potřeba diskutovat, jako např. právě zdravotní pojištění cizinců. Předsedkyně uvedla, že přesně takto to bylo myšleno a že návrh dlouhodobých témat bude dořešen písemně. M. Čaněk uvedl, že jedním z dlouhodobých témat, kterého se Výbor dotkne i na dnešním zasedání v souvislosti s Ukrajinou, by měla být pracovní migrace a porušování pracovních práv cizinců.

2. Správní vyhoštění a dobrovolné návraty do zemí původu

Bod představila H. Franková (OPU), která uvedla, že jejich organizace se poslední dobou častěji setkává v zařízeních pro zajištění cizinců (dále jen „ZZC“), že začínají být realizována správní vyhoštění do Iráku a rozhodnutí o správním vyhoštění jsou velmi často vydána v období září 2015, kdy měli velmi ztížen přístup k právní pomoci a nestihli si podat odvolání ve lhůtě pěti dnů. U mnoha těch lidí nebylo vyhoštění realizováno, protože nespolupracovala ambasáda, ale nyní v situaci, kdy v ZZC je méně lidí, tak skutečně vyhoštění začínají probíhat. Podklady pro vyhoštění jsou závazná stanoviska Ministerstva vnitra, která v podstatě jsou většinou vydána v horizontu několika hodin a deportace označují jako bezpečné, přičemž se jedná i o klienty, kteří pocházejí z území přímo okupovaných Islámským státem. U dvou klientů se podařilo deportaci zvrátit, třetí klient se zapsal do programu dobrovolných návratů a byl navrácen do Bagdádu. Jedná se o mediálně známou kauzu, kdy tento muž měl být po návratu do Iráku zastřelen. Snažili se upozorňovat na to, že by bylo dobré, kdyby se podařilo více zabývat závaznými stanovisky, která jsou pro policii základním podkladem pro vydání rozhodnutí o správním vyhoštění. V tuto chvíli považují za alarmující, že mají být realizována vyhoštění u osob, které by byly bývaly odvolání podaly, ale neměly přístup k právní pomoci, anebo jsou těmto osobám nabízeny repatriační programy.

Na to reagovala S. Szelesová (ŘSCP), která uvedla, že dobrovolné návraty jsou dobrovolné a informace o problémech s návratem státního příslušníka Iráku označila za „jedna paní povídala“. Policie ČR i Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) byla v kontaktu s iráckou ambasádou, která neví o tom, že by se takový incident měl odehrát a potvrdila, že Iráčané jim sami volají s tím, že se chtějí vrátit. H. Franková doplnila, že v ZZC se vytvořila celkově atmosféra nedůvěry ke všem aktérům, po nějakou dobu včetně dojíždějících neziskových organizací. Pomocí dobrovolníků se OPU pokoušelo zjistit, proč se cizinci zapisují do programů dobrovolných návratů, a vyplynulo z toho, že je to pro ně jediná alternativa vedle blíže nespecifikované doby

detence. OPU je toho názoru, že by bylo dobré se zamyslet nad tím, zda je vhodné v tuto chvíli vůbec nabízet program dobrovolných návratů do zemí jako Irák a dále se více zaměřit na osoby mimo tyto programy, kterým hrozí deportace a její realizace i proti jejich vůli. S. Szelesová reagovala, že pokud cizinec sám zavolá na svoji ambasádu a chce být deportován, nevidí důvod, proč by neměl být do programu zahrnut.

Následně uvedla L. Sládková, že dobrovolné návraty nejsou takzvaně dobrovolné, ale zkrátka dobrovolné. Diskuse o možných problémech měla být možná vyvolána dříve, než tyto problémy vznikly, protože současná situace poté, co situace byla zveřejněna mediálně, vyvolává velký tlak (zejména od samotných lidí zahrnutých do programu dobrovolných návratů a ambasády). P. Karban následně představil program dobrovolných návratů a uvedl, že IOM je do programu zapojeno od r. 2001. Návraty do zemí zmítaných válečnými konflikty jsou velmi citlivým tématem, existují opatření, která mají vést k tomu, jak se k věci postavit čelem a jejich dodržování je velmi bedlivě sledováno. Předtím než je vůbec uvažováno o dobrovolném návratu, je nutné úzce spolupracovat s kolegy v místě, kam mají být návraty realizovány. Řídí se pravidelně dodávanými informacemi od OSN, které analyzují, jak situace v daný moment na daném místě vypadá a existuje také tzv. suspension list, což je seznam pravidelně aktualizovaný ze strany OSN a závazně určuje, do jakých oblastí IOM vracet může, nesmí a do jakých smí pouze za určitých okolností. Co se týče Iráku, tak tam je situace proměnlivá, stává se i, že IOM dostane zelenou, cizinec už je na cestě na letiště a mezitím dorazí zpráva, že se bezpečnostní situace změnila a IOM je povinna přes investované prostředky a čas celou akci zastavit a cizince vrátit zpět do detenčního zařízení. Kancelář v Bagdádu musí posvětit každý jednotlivý dobrovolný návrat. Co se týče přípravy na dobrovolný návrat v České republice, IOM nikoho nepřesvědčuje, aby se do programu zapojil, cizincům jsou předkládána možná řešení jejich situace a pokud takto informovaný cizinec požádá o dobrovolný návrat, považuje to IOM za plně informované rozhodnutí. Jsou cizinci, kteří i po propuštění ze zajištění přijdou do kanceláře IOM a pokračují v realizaci dobrovolného návratu, motivace jsou různé, není možné to posuzovat paušálně, není možné jim neumožnit návrat v případě zájmu. Pokud bylo řečeno, že cizinec byl dobrovolně navrácen do Iráku bez toho, aby věděl, co se s ním děje a že je deportován, tak toto je nesmysl, o termínu dobrovolného návratu je cizinec informován nejméně tři pracovní dny dopředu. IOM nemůže sledovat, proč cizinec podepsal souhlas s dobrovolným návratem, ale první věta, která vždy zazní je, že jediné, co IOM může nabídnout, je pouze alternativa k deportaci. To, co je prezentováno v médiích k iráckému případu, je zbrklé, kdy ještě nejsou známa a potvrzena všechna fakta.

K. Andrllová (UNHCR) vznesla dotaz, jakým způsobem dochází k nabízení dobrovolných návratů cizincům a zda je bráno do úvahy, že situace v detenci může být kritická a potom může být cizinec více motivován pro souhlas s dobrovolným návratem. P. Karban odpověděl, že existuje několik způsobů, jak se osoba dostane do programu dobrovolných návratů. Jeden z těchto způsobů je, že se o zájmu člověka o dobrovolný návrat dozví od sociálních pracovníků, zopakoval, že motivy pro návraty jsou různé a že cizinci jsou vždy dobře informováni o svých možnostech. K. Andrllová k tomuto uvedla, že se jí těžko věří tomu, že by tolik osob žádalo o dobrovolný návrat, než aby raději požádali v ČR o mezinárodní ochranu, přičemž o této možnosti mají být také informováni. P. Karban uvedl, že někdy se osoby chtějí zoufale vrátit za svými rodinami, když vidí, jak se na místě, kde rodiny jsou, zhoršila bezpečnostní

situace (jako se stalo v případě návratů do Mosulu v prosinci 2015). S. Szelesová dodala, že všichni cizinci poučeni jsou, že mohou požádat o mezinárodní ochranu v České republice a dále že všichni cizinci, co se vrací, hovoří se svým konzulem.

M. Pokorná uvedla, že pro MV jsou dobrovolné návraty opatřením dlouhodobě velmi významným a činnost IOM je nepostradatelná. Řeč je o cizincích, kteří jsou správně vyhošťováni a už nemají žádnou jinou možnost, dobrovolný návrat představuje možnost důstojného návratu domů, je nutno je vnímat jako nabídku, která nějakým způsobem řeší jejich aktuální situaci.

K. Andrllová pokračovala s dotazem na závazná stanoviska Ministerstva vnitra, zda by mohlo být osvětleno, z jakých podkladů tato stanoviska vychází. K tomu uvedla K. Stehlíková, že VOP zahájila oficiální šetření k závazným stanoviskům ve vztahu k Iráku a Afghánistánu a nerada by na úrovni Výboru zahajovala nějaké paralelní šetření nebo vysvětlování, proč jsou závazná stanoviska vydávána tak, jak vydávána jsou. V závazných stanoviscích není řečeno, že je garantována 100% bezpečnost cizince, že by bylo garantováno, že se mu už nikdy nic nestane, v zákoně jsou jasné stanoveny okolnosti, které jsou v závazném stanovisku posuzovány. MV vychází zejména z výpovědí samotných cizinců, neustále se zde opakuje představa, že cizinec neví, co chce a MV by ho mělo donutit, aby pochopil, že se nemůže vrátit domů, bez ohledu na to, zda tam má rodinu. Cizinci sami narovinu řeknou, že v České republice nechtějí být, požádat o mezinárodní ochranu, chtějí počkat na uplynutí lhůty a pokračovat do Švédska, Německa, Rakouska. Z Iráčanů a Afghánců, kteří byli propuštěni z detence, nepřišel ani jediný z nich žádat o mezinárodní ochranu do Zastávky u Brna. Tyto osoby jsou svéprávné a MV jim nebude diktovat, co mají dělat. Pokud se budou chtít vrátit domů, nebude jim v tom MV bránit a stejně tak pokud neuvádí důvody, proč by se tam vrátit nemohli. V závazných stanoviscích je tedy vycházeno jednak z informací od cizinecké policie, dále z doporučení UNHCR a dalších dostupných informací o dané oblasti. Situace ani v jedné z těchto zemí není taková, aby nebylo možné do žádného regionu nikoho vracet. MV posuzuje vždy individuálně, ve stanovisku se zabývá zdravotním stavem osoby, zda se jedná např. o rodinu s malými dětmi nebo o jednotlivce, bere se v úvahu alternativa vnitřního přemístění. K. Andrllová upozornila, že poslední stanovisko UNHCR z 27. 10. 2014 vyzývá státy, aby upustily od nucených návratů u osob pocházejících z Iráku zpět do jejich země za současných okolností způsobujících masivní vnitřní přemístění, a nepovažuje za vhodné, aby státy odebíraly osobám z Iráku mezinárodní ochranu na základě alternativy vnitřního přemístění. K. Stehlíková reagovala, že MV jednak nikomu neodebírá mezinárodní ochranu, dále je stanovisko z října roku 2014 a zařetí je citovaná pasáž vytržena z kontextu, protože se týká osob, u nichž by státy měly více zohledňovat rizika a brát větší zřetel (osoby navázané na bývalý režim, zranitelné osoby atd.). MV poslední platná stanoviska UNHCR respektuje.

Dále se o slovo přihlásila V. Honusková, která uvedla, že u dobrovolných návratů se jedná o návraty dobrovolné z definice, jediné, o čem je možno polemizovat, je, zda se jedná o rozhodnutí informované a to již zodpověděl P. Karban z IOM. U druhé otázky týkající se závazných stanovisek poukázala na to, že proti rozhodnutí o správním vyhoštění je možno se odvolat, kdy může být napaden i obsah závazného stanoviska a tudíž možnost obrany před nějakým jednotlivým pochybením státní správy zde je. V. Honusková považuje za dostatečné, že je možný soudní přezkum a že do věci vstoupila VOP.

H. Franková uvedla, že stěžejní moment nastalého problému je právě odvolání, které u daných osob bylo znemožněno nezajištěním poskytování právní pomoci v detenčních zařízeních v rozhodném období okolo září 2015. OPU se snažilo podat odvolání opožděně spolu se žádostí o navrácení v předešlý stav. Rozhodování o tomto běží ještě na dalších instancích, takže není zatím jasný výsledek. U této skupiny cizinců navíc došlo k tomu, že se stali obětí podvodného jednání ze strany tlumočnicka, který měl být přítomen rozhovorům, klienti podávají trestní oznámení, došlo tedy ke skloubení faktorů, kterými byl znemožněn přístup k právní pomoci. P. Čížinský uvedl, že úřady, cizinecká policie, Ministerstvo vnitra mají možnosti v rámci nezakumného řízení všechna předchozí rozhodnutí zrušit a mají mnohem více možností, jak nepříznivou situaci zvrátit. K dobrovolným návratům se vyjádřil tak, že všichni tito cizinci mají správně vyhoštění, tudíž návraty nejsou dobrovolné, protože se stejně musí vrátit, jedná se o alternativu k deportaci a P. Čížinský v tom svobodnou vůli nevidí. Ve vztahu k závazným stanoviskům poukázal na to, že podle autorit odlišných od Ministerstva vnitra není možné vracet cizince do diskutovaných zemí, protože je naplněn důvod, který znemožňuje vycestování cizince, podle § 179 odst. 2 písm. c) zákona o pobytu cizinců (tj. cizinci hrozí vážná újma, za kterou se považuje vážné ohrožení života nebo lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu).

P. Pořízek se vyjádřil ke zmiňovanému šetření VOP. Uvedl, že toto šetření se týká Afghánistánu, Somálska, Iráku a Sýrie a zahrnuje desítky spisů, rozhodné období je srpen až prosinec 2015 a z toho byly shledány překážky vycestování v 8 případech u Sýrie (z 99 závazných stanovisek), ve 2 případech u Iráku (z 58 závazných stanovisek), ve 2 případech u Afghánistánu (ze 46 závazných stanovisek) a ve vztahu k Somálsku nebyly ani v jednom ze čtyř závazných stanovisek shledány překážky vycestování. P. Pořízek se odmítl vyjadřovat k tomu, zda VOP hodnotí tato rozhodnutí za souladná se zákonem či nikoliv, to se ukáže v rámci šetření. – lze podávat žádosti o navrácení. Uvedl, že je zde možné odvolání, které má odkladný účinek, a pokud tyto osoby nepodají odvolání a nepodají ani žádost o mezinárodní ochranu a zároveň je jim to vysvětleno, pak podle něho není debata na místě a důsledky musí nést cizinec. Možnosti obrany a dokázání toho, že není možné na dané místo vycestovat, cizinec má.

L. Sládková reagovala zpětně na poznámku, že by IOM mělo zvážit, zda realizovat dobrovolné návraty do zemí jako je Irák. Uvedla, že tento program vedou všechny mise a to již téměř 20 let. Dobrovolné návraty jsou spojeny s programy k reintegraci v zemích původu a to je nejdůležitější. IOM ČR momentálně reintegrační programy nemá, ale bude o nich do budoucna přemýšleno.

V. Honusková uvedla, že by Výbor měl vyčkat výsledků šetření VOP a že by možná šlo nadefinovat skupinu cizinců, která neměla přístup k právní pomoci a dát jim možnost odvolání. Na to reagovala cizinecká policie s tím, že důvody pro přezkum nejsou shledány a zároveň byl položen ze strany cizinecké policie dotaz, co by se s cizinci tedy mělo dít, pokud by jim byla vydávána negativní závazná stanoviska. P. Čížinský připomněl, že v takovém případě musí ministerstvo vydat podle zákona o pobytu cizinců vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem strpění pobytu na území. Na to reagovali zástupci cizinecké policie tak, že by si o něj museli cizinci alespoň požádat.

Následně předsedkyně ukončila diskusi a shrnula, že hlavním důvodem pro zařazení tohoto bodu na program zasedání Výboru bylo, že je zde určitá skupina osob, která

neměla přístup k právní pomoci, je důležité, že pozice jednotlivých aktérů na zasedání zazněly a nyní je třeba vyčkat výsledků šetření VOP.

P. Pořízek dodal, že výsledky šetření nebudou nijak závazné a nechce předjímat. Předsedkyně se ještě obrátila s posledním dotazem na Správu uprchlických zařízení, a to konkrétně jaká je jejich role v dobrovolných návratech. P. Košťál objasnil, že oficiální role zde není, ale SUZ reaguje na dotazy a předává vše IOM na základě smlouvy uzavřené mezi IOM a MV. Na závěr se vyjádřila cizinecká policie tak, že dané osoby mají informace a kapacity na to, aby se dostaly ze zemí původu do Evropy, ale zde z nich chtějí členové Výboru dělat nesvéprávné osoby, které neví, jaká je jejich situace.

3. Nenabírání žádostí o mezinárodní ochranu na letišti Václava Havla

Tento bod zasedání opět uvedla H. Franková (OPU), která uvedla, že ve vztahu k nabírání žádostí o mezinárodní ochranu na letišti Václava Havla se objevily určité indicie, že by něco nemuselo být v pořádku. Zejména jsou podezřelé nízké počty nabraných žádostí na letišti a dále se v určitých případech, kdy dané osoby se na území ČR dostaly až z důvodu např. zdravotních problémů, ukázalo, že byly problémy s nabráním žádosti, projevením úmyslu o podání žádosti o azyl. H. Franková zmínila příklad rodiny z Afghánistánu s malými dětmi, která se třikrát v tranzitním prostoru letiště snažila zkontaktovat různé pracovníky cizinecké policie a až ve chvíli, kdy se ženě z rodiny rozvinuly zdravotní problémy, a byla přivolána zdravotní pomoc, došlo k nabráním žádosti. Další případy se týkaly osob z Arménie a Gruzie a jeden případ ženy z Kamerunu se odehrál právě v den zasedání Výboru, kdy H. Franková se sešla v tranzitním prostoru s žadatelkou, která přicestovala v pondělí v 11 hod a až v úterý ve čtyři hodiny se jí podařilo projevít úmysl, a to až poté, co její příbuzný zkontaktoval právníka. Všechny případy mají společné to, že policie jim měla tvrdit, že buď se navrátí tam, odkud přicestovaly anebo budou na nějakou delší dobu uvězněni, poučení o azylu nemělo zaznít. OPU nemůže toto potvrdit ničím jiným, než tvrzeními samotných cizinců. H. Franková by tedy ráda věděla, v jaké fázi u osoby zajištěné v tranzitním prostoru dojde k poučení o mezinárodní ochraně a dále, kde tyto osoby jsou od podání žádosti, protože ani nejsou v tranzitním prostoru, ani nejsou v celách.

K tomuto se vyjádřil náměstek ředitele služby cizinecké policie J. Kučera, který uvedl, že na letišti strávil téměř 25 let služby a nezažil ani jednou, že by policista odmítnul někoho, kdo by žádal o azyl. K poslednímu zmiňovanému případu paní z Kamerunu uvedl, že paní od začátku lhala, přicestovala na falešný doklad (resp. doklad její sestry, což sama přiznala) a až ve chvíli, kdy zjistila, že na tento doklad nebude vpuštěna na území, požádala o mezinárodní ochranu. V tu chvíli začala být situace řešena. U rodiny z Afghánistánu došlo k tomu, že žádali o azyl zástupce letecké společnosti, který je poslal za policií, někde se ztratili, následně požádali někoho úplně cizího, a když se konečně dostali k policii, rodina projevila úmysl a v tu chvíli se na tom začalo pracovat. V problematických případech vždy byly nějaké problémy, např. s falešnými nebo zničenými doklady apod. Po novele zákona o azylu je člověk vždy informován o tom, že může požádat o mezinárodní ochranu. Snížení počtu žadatelů se dá vysvětlit velice jednoduše, důvodem je, že podle nové úpravy hrozí odpovědnost za správní delikt letecké společnosti, která přepraví někoho na falešný doklad, a tudíž si letecké společnosti více hlídají, koho přepravují a potenciální žadatelé se tak do letadel nedostanou, za to ale Policie ČR nemůže.

H. Franková doplnila, že ze čtyř popsaných případů měli tři platná víza, která jim po vystoupení z letadla byla policií zneplatněna, což je problematické, protože jim může být znemožněn vstup na území, může to vést ke konstatování, že existuje riziko porušení veřejného pořádku. J. Kučera uvedl, že je nutné si uvědomit, že cizinci nemusí říkat pravdu a dále je nutné si uvědomit, že fakt, že cizinec dostane někde vízum, ještě neznamená, že na území vstoupí. Cizinci si zarezervují hotel, koupí si letenky, ale jejich jediný cíl je ihned po příletu odletět z Prahy pryč. Každý člověk musí uvést důvod žádosti o vízum, ale pokud uvedl jiný důvod, než uvede následně policii, je zde rozpor, který je důvodem pro zneplatnění víza a odepření vstupu na území. J. Kučera uvedl, že jsou zde spojovány dvě rozdílné věci, tj. že někomu byl znemožněn vstup na území a že bylo znemožněno požádat o azyl. Jsou to dvě různé věci, které spolu nesouvisí a je nutné je od sebe odlišovat.

H. Franková vznesla dotaz, jak tedy řízení probíhá, výše uvedené dva aspekty spolu dle jejího názoru souvisí, protože pokud by nedošlo k odepření vstupu na území, nedošlo by ani k situaci, kdy osoby žádají o azyl na letišti. J. Kučera odpověděl, že k situaci by nedošlo, pokud by cizinec nelhal a neuváděl v žádosti o vízum jiný důvod než následně policistům na letišti. Když je v účelech uvedených cizincem rozpor, zahajuje se řízení o odepření vstupu. Po tuto dobu jsou osoby umístěny v tranzitní hale, vzhledem k tomu, že nejsou zajištěny, tak nemohou být umístěny v policejní cele. V tranzitní hale čekají na tlumočnicka, provedou se veškeré správní úkony v jazyce, který si cizinec zvolí, je se všim seznámen a poučen a dostává kopii protokolu. V. Honusková se k věci vyjádřila tak, že zde není pouze jedna pravda, vždy to tak bude trochu „slovo proti slovu“. Řekla, že chápe odepření vstupu, ale zeptala se, zda jsou nějaké záruky, aby nedocházelo k excesům, kdy např. policista opravdu žádost nenabere, zda je tedy tato věc nějakým způsobem ošetřena. J. Kučera odpověděl, že pokud se provádí jakékoliv řízení s cizincem, není tam nikdy pouze jeden policista, je jich daleko více, figuruje tam tzv. první a druhá kontrolní linie a dále tzv. skupina trestního řízení (takto nazvaná protože kromě žádostí o azyl a správního řízení se zabývá i trestním řízením). Dále je u úkonů přítomen tlumočnick, příp. další osoby. J. Kučera dodal, že pro policistu je jednodušší nabrat žádost o azyl než vést správní řízení. V. Honusková upřesnila svoji otázku, která mířila na případnou situaci, kdy je cizinec donucen nastoupit zpět do letadla bez toho, aby o tom byl jakýkoliv záznam. J. Kučera uvedl, že taková situace není možná, protože v případě, kdy je odepřen vstup, platí za cizince veškeré náklady letecká společnost a ta chce samozřejmě také písemnou dokumentaci. Není tedy možné, aby si policie nějakého cizince „ututlala“, pokud by mělo dojít k nějakému namítanému pochybení, museli by pochybit všichni zainteresovaní policisté. Dodal, že pokud cizinec klade odpor či „dělá nějaké problémy“, tak ho letecká společnost odmítne přepravit.

Následně se vyjádřil P. Čížinský, který uvedl, že mu vysvětlení ke snížení počtu žadatelů o azyl na letišti nepřijde přesvědčivé, protože povinnost dopravce existuje již dlouhou dobu. Dále uvedl svůj případ, kdy se na něj na přelomu dubna či května 2015 obrátili cizinci z Německa, že mají příbuzného v letištní hale a že mu byl odepřen vstup. Informoval je, že má možnost požádat o azyl nebo se vrátit zpět, P. Čížinský byl příbuznými informován, že cizinec chce požádat o azyl, jel za ním na letiště, avšak když na letiště dorazil, byl informován, že cizinec se vrátil do Turecka. Mohl sice odjet dobrovolně, ale dobrý dojem tato situace nezanechala. Na závěr P. Čížinský vyjádřil názor, že jakýsi „institut“ nenabrání žádosti, byť oficiálně neexistuje, tak se hojně využívá a tím nemá na mysli pouze v této oblasti, ale např. na úřadech práce

atd. J. Kučera reagoval, že pokles žadatelů o azyl je dlouhodobý a to od účinnosti zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců a že musíme vzít do úvahy i to, že ČSA zrušila přímé lety do takových destinací jako Káhira či Libanon. K věci se vyjádřila také V. Hirzel (MZV), která uvedla, že např. na letišti v Ghaně hlídají nejen letecké společnosti, ale také detektivové, kdy probíhá opravdu velká kontrola, protože je to pro letecké společnosti levnější. K. Stehlíková dodala, že nárůst u žádostí je pozorován u Ukrajinců a ti většinou nevyužívají letecké dopravy, ale přijíždí po zemi. Dalším důvodem pro pokles žadatelů může být dle J. Kučery to, že dnes je již známo, že je po podání žádosti nutno po nějakou dobu setrvat v přijímacím středisku na letišti, kde cizinci být nechtějí, a proto v ČR nežadají. K cizinci z Turecka J. Kučera uvedl, že pokud se cizinec vrátil do Turecka během pár hodin, muselo dojít ke standardnímu odepření vstupu, tzn., že neměl náležitosti ke vstupu, vypracoval se stručný protokol a letěl zpátky. Správní vyhoštění nebo azylové řízení trvá daleko déle. V podobných případech cizinec buď neprojeví úmysl požádat o azyl anebo se rozhodne raději se vrátit, pokud nebude vpuštěn ten den na území, za něj ale policie rozhodovat nemůže. Nikdo by si nedovolil nenabrat žádost a není k tomu důvod, ať už jen z toho hlediska, že pro policii je jednodušší při nabrání žádosti udělat základní úkony a předat případ OAMP MV, zatímco správní vyhoštění je odpovědností policie a je mnohem složitější.

Dále J. Kučera uvedl, že poučovací povinnost podle aktuálního znění zákona o azylu funguje bez problému, v případě ženy z Kamerunu byla situace taková, že ona se zkrátka chtěla dostat na území a několikrát změnila svoji verzi. Nejprve tvrdila, že doklad je její, následně že jí byl doklad ukraden, že má doklad sestry atd. Když vyčerpala všechny verze, tak požádala o azyl. Kdyby požádala rovnou, bylo by to jednodušší pro všechny, včetně policie.

Debatu uzavřela předsedkyně s tím, že ambicí nebylo řešit či vyřešit konkrétní případy, ale vést diskusi o problému, o kterém mají členové Výboru informace, přičemž tyto informace se liší od toho, co bylo na zasedání sděleno. Rolí Výboru bezpochyby je tyto informace osvětlovat a je velmi užitečné, že se mohou tyto věci na zasedání Výboru vysvětlit a státní orgány mohou osvětlit aktuální praxi.

4. Zařízení pro zajištění cizinců

Předsedkyně uvedla, že doufala, že vláda se bude věnovat podnětům Rady vlády pro lidská práva k ZZC, které byly přijaty nejprve Výborem v září 2015. Bohužel byly podněty staženy z programu jednání vlády. Od září 2015, kdy se Výbor situací v ZZC zabýval, došlo k určitým změnám, takže předsedkyně požádala SUZ a MV, aby poskytli informace, jaká je současná situace v ZZC a jaké jsou výhledy a plány k jednotlivým zařízením.

P. Pondělíček uvedl, že poté, co vznikly problémy s přeplněním kapacity v Běl-Jezové, vznikla další dvě zařízení, a to v Drahonicích a ve Vyšních Lhotách. ZZC Drahonice jsou vypůjčeny od Vězeňské služby, a to do konce roku 2016, předpokládá se, že do té doby bude zprovozněno ZZC Bálková, které by mělo být v provozu od 1. 1. 2017. V Běl-Jezové je situace taková, že jsou tam dva objekty, z toho jeden pro rodiny s dětmi, ten prošel kompletní rekonstrukcí. Nejdůležitější změny jsou takové, že cizinci mají nyní možnost volného pohybu mezi budovami A a B, prostory byly dovybaveny a bylo vytvořeno místo pro volnočasové aktivity dětí, byl otevřen koridor do dětského centra. Ohledně poskytování právní pomoci proběhly schůzky s jejími

poskytovateli, a to v říjnu/listopadu 2015 a 12. ledna 2016. Co se týče organizace poskytování právní pomoci, je pravdou, že v mnoha případech byla kritika oprávněná. Momentálně má potřebné informace každý cizinec, na nástěnkách jsou informace o tom, kdy bude jaká organizace přítomna. Byly vymezeny lepší podmínky pro poskytování právního poradenství, je k dispozici seznam cizinců přítomných v zařízení, kterým může být poskytnuto právní poradenství, konzultace jsou možné od 9 do 20 hod.

V. Honusková vznesla dotaz, zda v případě překročení kapacit zařízení nenastane stejná situace jako v minulém roce a kde jsou záruky, že situace bude zvládnuta (tj. dostatečné kapacity v návaznosti na podmínky zajištění). P. Pondělíček odpověděl, že dříve byly kapacity v zařízeních dostatečné, postupně byly redukovány tak, že zbylo pouze jedno zařízení. Je na MV, resp. vládě, aby stanovovala, jaká je dostatečná kapacita, aby bylo možné naplňovat podmínky stanovené zákonem. K právní pomoci ještě uvedl, že co se týče právní pomoci, SUZ má za to, že tuto má povinnost umožnit, ale nijak ji nezajišťuje. K tomuto se vyjádřila za MV M. pokorná, která uvedla, že v současné době je v ZZC pouze pár cizinců a je otázka, jaká bude za tři měsíce. Jsou vytvořeny mechanismy, jak na změnu situace reagovat. Z minulého roku je dostatek poučení. Je tedy plán, jak postupovat v určitých situacích. Co se týče kapacit, MV nemůže vědět, jaké počty cizinců přijdou, ani zda se bude jednat o nelegální migranty či žadatele o azyl. V současnosti jsou 3 ZZC a Bálková je v revitalizaci, a tak je momentálně poskytnut dostatečný prostor pro to, aby se s cizinci pracovalo. Pokud jde o právní pomoc, na úrovni MV bylo jednáno s ČAK, která nabídla bezúplatné služby advokátů, takže to je jedna z oblastí, která do budoucna bude garantovat zajištění právní pomoci.

M. Čaněk se dotázal, zda a jaký je přístup novinářů do ZZC. M. Pokorná odpověděla, že oddělení vnějších vztahů MV zajišťuje kontakt novinářů se zařízeními a novináři jsou v případě zájmu vpuštěni. Několikrát proběhlo něco jako „tiskové dny“. P. Pondělíček dodal, že všechna ZZC jsou smluvně a nesmluvně zajištěna, snaží se spolupracovat s dobrovolníky, Institutem aktivního občanství byla nabídnuta dohoda o pouštění dobrovolníků do zařízení, ta je pro SUZ akceptovatelná. H. Franková sdělila, že v OPU jsou rádi za to, jak poskytování právní pomoci probíhá.

5. Relokace a přesídlení, integrace (KIC a SIP)

K relokacím a přesídlení uvedl P. Dymeš (MV), že momentálně jsou do ČR přesídlováni iráčtí křesťané, jedná se o 21 lidí z Libanonu, kteří přijedou v rádu 2 týdnů, dále o osoby přímo z Erbilu, kteří dorazí v únoru či březnu 2016. Celá věc je zajišťována organizací Generace 21. Na dotaz MZV bylo uvedeno, že o jejich přesídlení rozhodla vláda a na dotaz P. Čížinského bylo sděleno, že osobám bude udělen azyl, příp. doplňková ochrana, u první skupiny se jedná o mandátní uprchlíky UNHCR a budou se počítat do kvóty pro přesídlení (400 osob). Co se týče relokací, tak to je zatím pouze virtuální realita.

K Státnímu integračnímu programu se vyjádřil J. Líčka za Charitu ČR, která by se měla stát novým generálním poskytovatelem integračních služeb, avšak bylo sděleno, že jednání zatím pokračují, smlouva zatím není podepsána, byt' měla být do konce roku 2015. Měla by být uzavřena v nejbližší době. Postupně budou doladěny všechny aspekty spolupráce a bude pracováno s osobami, které nebudou v integračním azylovém středisku. V únoru by mělo dojít k aplikaci nového SIPu na

první osoby, kdy Charita již bude vystupovat jako generální poskytovatel. Předsedkyně doplnila, že v současné době není zajištěn poskytovatel pro výuku českého jazyka z důvodu neuzavřeného výběrového řízení ze strany MŠMT. Výuka českého jazyka je tudíž momentálně zajišťována pouze v integračních azylových střediscích.

Ke Koncepci integraci cizinců uvedla H. Dluhošová, že všechny připomínky k nové KIC byly vypořádány se všemi resorty, materiál by měl jít na jednání vlády 18. ledna 2016. V KIC je nyní rozšířena cílová skupina, tj. budou zde doplněni azyloví, a to nad již existující zapojení v SIPu. Azyloví se tedy budou moci zúčastnit všech integračních aktivit, v KIC zůstávají jako doplňková skupina občané EU, KIC klade důraz na informace a to nejen cizinců, ale také majority, předpokládá se komunikační kampaň, která by měla probíhat ve městech po celé republice. Posílení komunikace je obecně klíčovým bodem KIC. Na regionální úrovni se předpokládá další rozvoj Center na podporu integrace cizinců, na lokální úrovni se předpokládá posílení integračních projektů v obcích a to tak, že aktivním přístupem se snaží MV zvýšit počet samospráv, které se integraci věnují. MV bude dále podporovat interkulturní asistenty, tlumočníky, pedagogické pracovníky, a to zejména z řad cizinců. Důraz je kladen na český jazyk, MV se snaží cílit nabídku kurzů českého jazyka pro dospělé, KIC obsahuje úkol pro MŠMT vytvořit komplexní systém výuky českého jazyka pro děti-cizince na mateřských, základních a středních školách a navrhnout transparentní způsob financování. MŠMT vytvořilo síť kontaktních center podpory pro pedagogické pracovníky ve všech krajích, kde by měli být poradci a metodičtí pracovníci, kteří umí poradit pedagogům. MV vidí velkou potřebu zvyšování kvalifikace těchto osob, to je realizováno prostřednictvím krajských pracovišť Národního institutu pro další vzdělávání.

6. Pilotní projekt „Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny“ a program „Nové elity pro Sýrii“

Program „Nové elity pro Sýrii“ představila V. Hirzel (MZV), která uvedla, že se jedná o program pro dvacet vládních stipendistů z řad syrských uprchlíků v Jordánsku. MZV se zkontaktovalo s UNHCR v Jordánsku, které poskytlo seznam uprchlíků a vytipovalo osoby, které by u nás mohly studovat na vysoké škole. MZV s nimi provedlo test studijních předpokladů a ústní pohovor, studenti absolvovali lékařské prohlídky a bezpečnostní prověrky. Takto bylo vybráno 20 osob, přičemž tři osoby si to následně z rodinných důvodů rozmyslely. Do ČR tedy přijelo 18 osob (15 mužů a 3 ženy) a momentálně jsou v Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze. Neustále je jim k dispozici tlumočnický tým, nicméně asi po měsíci přestali tlumočnicka potřebovat, řekli si, jaké by chtěli studovat obory, předtím však budou asi dva roky v Ústavu jazykové a odborné přípravy kvůli jazyku, na vysokou školu by tedy měli nastupovat v akademickém roce 2017/2018. MZV by mělo zájem o rozšíření programu. V podmínkách programu je, že po dokončení studia musí studenti vycestovat, ale až po skončení konfliktu v Sýrii.

K pilotnímu projektu „Zvláštní postupy pro vysoce kvalifikované zaměstnance z Ukrajiny“ byly dodány písemné informace Ministerstvem průmyslu a obchodu. K. Štěpánková doplnila, že za první dva měsíce fungování projektu se do něj dostalo 13 osob. K dotazu H. Rögnerové uvedla, že u zdravotního pojištění stačí prohlášení z toho důvodu, aby zaměstnavatel nemusel kontaktovat všechny zdravotní pojišťovny. Vyjádřil se M. Čaněk, který sdělil, že projekt se odvíjí od problémů ve VISAPOINTu

a bylo by dobré mít další stanovisko MZV a MV, jak se k problému VISAPOINTu staví. P. Čížinský uvedl, že v podkladu MPO je uvedeno, že projekt vznikl z důvodu dlouhodobého přetížení registračního systému, na druhou stranu však MZV dlouhodobě tvrdí, že není možné monitorovat, zda je VISAPOINT přetížen či ne, resp. kolik žádostí o sjednání termínu je neúspěšných.

7. Různé

K bodu různé uvedl M. Čaněk, že v médiích zaznamenal zprávu, že vzrostl počet úspěšných žadatelů o české občanství a byla tam pronesena věta od tiskové mluvčí MV, že může dojít ke zpřísnění podmínek získávání občanství a to již v průběhu tohoto roku. K tomuto uvedla H. Dluhošová, že o změnách v úpravě státního občanství nemá informace, ale mělo by dojít k zpřísnění podmínek získávání trvalého pobytu a o tomto by měl Výbor také diskutovat. Předsedkyně uvedla, že by se Výbor mohl dotázat, zda se chystá nějaká novela v tomto smyslu.

K. Štěpánková požádala, aby program Výboru mohl být rozeslán spolu s předběžným časem projednávání jednotlivých bodů, aby byla zajištěna přítomnost relevantních osob, které by tak nemusely absolvovat celé zasedání.

Zapsala: K. Studecká